

ВІЙСЬКОВИЙ ЗБІР: ЗАКОНОДАВЧІ ІНІЦЯТИВИ ТА ПРОБЛЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ

Дем'янчук М. А.

д.е.н., професор, професор кафедри обліку і фінансів

Койфман А. А.

Студентка 1 курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

м. Одеса, Україна

Військовий збір запроваджено в Україні з метою залучення додаткових ресурсів до бюджету для фінансування оборонних потреб країни в умовах збройної російської агресії. Від моменту його введення у 2014 році і до сьогодні військовий збір відіграє суттєву роль у складі надходжень бюджету. Він зазнав та продовжує зазнавати законодавчих змін, що пов'язані з необхідністю покриття потреб Збройних сил України в умовах військового вторгнення на територію нашої держави. Фіскальна роль військового збору в Україні вимагає ретельного аналізу законодавчих змін та їхніх наслідків для бюджету, підприємств і громадян. Розуміння цієї динаміки має вирішальне значення для ефективного управління та розподілу фінансових ресурсів.

Першочерговим є визначення сутності військового збору та історії його запровадження на території України. З метою зміцнення обороноздатності нашої держави в серпні 2014 року запроваджено військовий збір як тимчасовий вимушений податок, коли здійснювалася антитерористична операція на сході України, який став своєрідним доповненням до податку на доходи фізичних осіб (ПДФО). У 2015 році продовжено термін дії цього збору на невизначений час задля фінансової підтримки реформування ЗСУ [1]. Згідно Податковому кодексу України, ставка збору становить 1,5 відсотка від об'єкта оподаткування, яким виступає загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід; доходи з джерела їх походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання); іноземні доходи - доходи (прибуток), отримані з джерел за межами України для резидентів та загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід з джерела його походження в Україні; доходи з джерела їх походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання) для нерезидентів. Підпунктом 168.1.1 пункту 168.1 статті 168 ПКУ передбачено, що податковий агент, який нараховує (виплачує, надає) оподатковуваний дохід на користь платника, зобов'язаний утримувати збір із суми такого доходу за його рахунок

[2]. Згідно податкового законодавства України, військовий збір зазначається, як загальнодержавний податок, який сплачується громадянами України. Унікальністю збору в нашій державі є те, що отримані кошти направляються не до цільового фонду, а до державного бюджету, а вже звідти виділяються на потреби армії та військове забезпечення.

Проблемою, пов'язаною з військовим збором, є подвійне оподаткування доходів громадян. Така ситуація виникає в зв'язку з тим, що військовий збір та єдиний соціальний внесок (ЄСВ) розраховуються від загальної суми доходів. Якщо при нарахуванні податку на доходи фізичних осіб ця проблема певним чином врегульована (база оподаткування податком на доходи фізичних осіб визначається за вирахуванням суми єдиного соціального внеску), то при оподаткуванні військовим збором ця проблема залишається не вирішеною [3].

Актуальність аналізу законодавчих змін, пов'язаних з військовим збором, визначається практичними проблемами, що на сьогоднішній день виникають через невизначеність. 30 серпня 2024 року зареєстрований законопроект 11416-д «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану». Основними нововведеннями, що передбачені Законом та мають суттєвий вплив на підприємства та громадян є внесення змін до врегулювання військового збору. Законопроект №11416-д має на меті удосконалення окремих норм Податкового кодексу України та створення у період дії воєнного стану умов для належного забезпечення функціонування економіки, а також належного наповнення дохідної частини бюджету за рахунок надходження податкових платежів. Прийнятим у II читанні законопроектом №11416-д передбачено: збільшення розміру ставки військового збору до 5 відсотків; з 1 жовтня – військовий збір для платників єдиного податку I-IV груп, авансові внески з податків для автозаправних станцій та запровадження з 2025 року щомісячної єдиної звітності з ПДФО, військового збору та ЄСВ [4].

Оскільки законопроект підписаний Головою ВРУ 15 жовтня 2024 року, станом на 18 жовтня 2024 року ще не є підписаний Президентом [5], а вступити в силу він має заднім числом з 1 жовтня 2024, то у платників податку виникають труднощі з розрахунком. Вірогідною є ситуація, коли при виплаті авансового платежу з заробітної плати буде утримано військовий збір за старою ставкою 1,5%, проте після підписання Закону Президентом залишок у 3,5% буде утриманий з основної суми заробітної плати. Відсутність роз'яснень з боку Державної податкової служби України (ДПСУ) та Міністерства фінансів України (МФУ) не дає чіткого уявлення про цей процес.

У військовий час оподаткування є одним з ключових механізмів забезпечення фінансових потреб оборони країни. З одного боку, збільшення

обсягів витрат на оборону може призвести до зростання податків і зборів від населення та підприємств, з іншого – уряд повинен враховувати можливі фінансові обмеження громадян та не допускати перевищення прийнятних меж оподаткування. Законодавчі зміни, що відбуваються у цій сфері, свідчать про адаптацію фіскальної політики до сучасних викликів, проте існує постійна необхідність в аналізі доступної інформації щодо таких змін, зокрема щодо регулювання військового збору. Вирішенням проблеми невизначеності в умовах трансформації податкового законодавства може стати ознайомлення та дослідження законопроектів, а також наявність офіційних пояснень від ДПСУ та МФУ.

Література:

1. Атаманчук Н. І., Касьяненко Л. М. Реформування військового збору в Україні в умовах воєнного стану: аналіз законодавчих ініціатив. *New Ukrainian Law*. 2024. № 1. С. 65–72. DOI: 10.51989/nul.2024.1.8.
2. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI : станом на 1 жовт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 15.10.2024).
3. Ісадкова О. Г., Осьмірко І.В. Військовий збір та особливості його адміністрування у військовий час. *Проблеми розвитку економіки підприємства: погляд молоді* : матеріали XVI міжнар. наук. конф. здобувачів вищ. освіти (м. Харків, 10 берез. 2023 р.). Харків, 2023. С. 108–111. URL: <https://dspace.khadi.kharkov.ua/handle/123456789/17000> (дата звернення: 16.10.2024).
4. Русанова Г. Увага! ВРУ підтримала у II читанні законопроект №11416-д щодо підвищення податків (оновлено). *«Дебет-Кредит» Український фінансово-бухгалтерський портал*. URL: <https://news.dtkr.ua/taxation/common/93266-uvaga-vru-pidtrimala-u-ii-citanni-zakonoprojekt-11416-d-shhodo-pidvishhennia-podatkov-onovleno> (дата звернення: 18.10.2024).
5. Верховна рада України. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/44809> (дата звернення: 18.10.2024).
6. Кіор М.І, Ковальчук П.Г, Найда А.В. Вплив військового стану на оподаткування в Україні. *Проблеми та напрями розвитку економіки України в умовах війни* : зб. матеріалів наук. студент. Форуму (м. Одеса, 17 трав. 2023 р.). Одеса, 2023. С. 78–82. URL: <https://osau.edu.ua/wp-content/uploads/2023/07/Zbirnyk-nauk-stud-forumu-Problemy-ta-napryamy-rozvytku-ekonomiky-Ukrayiny-v-umovah-vijny-17.05.2023.pdf#page=78> (дата звернення: 18.10.2024).